

Mártírnap Komáromban

Verő Tamás, budai rabbi felvágja a barcheszt a Menházban

Zsidó Kultúra Európai Napja

A Komáromi Zsidó Hitközség ezúton hív meg minden érdeklődőt hagyományos programjára, **2012. augusztus 26-án**, vasárnap, melyet a Menház épületében, a zsinagógában és a kertben felállított sátorban tartunk.

Program:

10:30-12:30 Zsidó közösségek és hitközségek regionális találkozója.

Téma: Izrael és közösségeink kapcsolata, hitközségeink 2025-ben. Bevezető előadást tart Alexander Ben Zvi úr, Izrael pozsonyi nagykövete.

12:30-14:00 Ebéd – a kóser ebédet Bina Stiefel pöstyéni rebecen készíti. Az ebéd ingyenes, de előzetes regisztrációhoz kötött. Regisztrálni a kile@menhaz.sk címen és a 7731-224-es számon lehet 2012. augusztus 20-ig.

14:00-14:45 A stomfai zsinagóga megmentése és felújítása – MUDr. Tomáš Štern (Pozsony) előadása.

Štern Tomáš fiatal orvos, a szlovákiai zsidó közösség aktív tagja, 15 éve foglalkozik a témával. Az általa vezetett Jewrope nevű nonprofit szervezet mentette meg a pusztulástól a stomfai (Stupava) zsinagógát.

14:45-15:30 Édeshármás – Szántó T. Gábor új könyvének bemutatója.

Szántó T. Gábor író, a Szombat főszerkesztője most megjelent könyvét mutatja be.

15:30-15:45 A Schnitzer Ármin Múzeum megújított állandó kiállításának megnyitója.

15:45-16:00 A Kehila és a Kehila Haver díjak átadása.

16:00 A Pressburger Klezmer Band koncertje a zsinagógában.

Szlovákia népszerű zenekara először vendégeskedik a komáromi zsinagógában.

A nap programja ingyenes! ■

pt-

Kirándulás Pozsonyba

Kedves Barátaink! Október 14-én, Kvasárnap kirándulást tervezünk Pozsonyba, melynek keretében megtekintjük a zsinagógában nemrég megnyílt új állandó kiállítást és Chatam Sofer mauzóleumát, terveink szerint sétát teszünk az óvárosban.

A részletes programot augusztusi számunkban olvashatják. Előzetes jelentkezésüket a kile@menhaz.sk címen és a KZSH titkárságán várjuk. ■

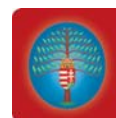
A Limmud Komáromba érkezik

A nagyszerű pécsi Limmud-nap után itt az idő, hogy a Limmud meghódítson egy új várost. Komáromban az elmúlt évek során egyre élénkebb lett a zsidó élet, így a helyi hitközséggel szorosan együttműködve magyar, szlovák és angol nyelvű programmal várunk mindenkit az eddigi talán legnemzetközibb Limmud-napon! Bővebb információ: www.limmud.hu. ■

Idén is várunk mindenkit az ünnepi sátorba a Zsidó Kultúra Európai Napján.

Támogatónk

Nemzeti
Kulturális
Alap

EUROPEAN DAY OF
JEWISH CULTURE

Szavazzon ránk!

A KZSH Kultúránk Közös című pályázata a második körbe jutott, az SPP alapítvány pályázatán. **Augusztus 19-ig** Ön is szavazhat ingyenesen (ha rendelkezik szlovák mobiltelefonnal), ezzel segítve munkánkat, az alábbi oldalon: <http://www.sppolocne.sk/sk/prihlasene-projekty/detail-projektu/781>. ■

Nyertes pályázatok

A Joint (JDC) pozsonyi képviselője az idei évben is támogatja oktatási tevékenységünket (héber nyelv), közösségi programjainkat és a Nagyünnepet. Köszönjük! ■

Már Paypalon keresztül is támogathat!

A Komáromi Zsidó Hitközség megnyitotta Paypal számláját, adományait az alábbi címre küldhetik: help@menhaz.sk. ■

Kérjük a támogatását!

Kedves Olvasónk! Kérjük, lehetősége szerint támogassa a Komáromi Zsidó Hitközség programjait, a HH megjelenését, épületeink, temetőnk felújítását.

2008. január 1-től támogatását az alábbi bankszámlaszámokra küldheti (támogatás személyesen a KZSH titkárságán és csekken is lehetséges):

Belföldi átutalás Szlovákiából:

26384962/0900 – Slovenská sporiteľňa vagy
10103804/5200 – OTP Slovakia

Nemzetközi átutalás külföldről:

A KZSH címe: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovakia

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Bakunk címe: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno vagy

IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Bankunk címe: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Köszönjük!

Magyarországi olvasóink figyelmébe: Kedves Olvasónk!

Kérjük, hogy az egyháznak adható személyi jövedelemadója 1 százalékát a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége részére ajánlja fel a 0358-as technikai számon. A MAZSIHISZ rendszeresen támogatja a KZSH munkáját!

Hitközségi Híradó (Spravodaj) – a Komáromi Zsidó Hitközség lapja (mesečník ŽNO v Komárne). Alapítva 5756-ban (1996), **főszerkesztő** – séfredaktor: Paszternák Tamás (tamas.paszternak@menhaz.sk), Paszternák András (andras.paszternak@menhaz.sk), **munkatársak** – spolupracovníci: Haas Judit, Mgr. Piczek Ferenc, **tördelőszerkesztő** – grafická úprava: Saláth Richárd, **olvasószerkesztő** – jazyková korektúra: Vadász Magda (Budapest), Paszternákné Kertész Zsuzsanna (Komárom), Katarína Potoková (Nitra), **nyomtatás** – tlač: Nec-arte Kft., Komárom, a **KZSH címe** – adresa ŽNO: Židovská náboženská obec, Eötvösa 15, 945 01 Komárno, Slovakia, tel.: 00421/35/7731-224, e-mail: kile@menhaz.sk, tel./fax: 00421/35/7725-355. **Regisztrációs szám**: EV 3424/09. **ISSN** 1337-091x. Alapítva 5756-ban.

Lapunk Önnek készült, kérjük ne dobja el!

Faliújság

rövid hírek

✧ A KZSH-t, a HH-t és a Shalom klubot támogatták: Navon család (Izrael), Weisz család (Izrael), Vajnorsky család (Izrael), Chaja Weisz és Shoshana Goldstein (Izrael) és anonimitásukat kérő adományozók!

✧ Augusztus végén Jasnán rendezik meg a szlovákiai nyári Maccabi játékokat, a nagyszabású program részeként tartja majd soros ülését a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetségének elnöksége.

✧ Augusztusban folytatódik a Spitzer Béla Könyvtár digitalizálása (a nyár folyamán a gyűjtemény sok újdonsággal gazdagodott).

✧ A nyári szünet után július végétől folytatódik a nagy sikernek örvendő héber nyelvtanfolyam szerdánként 14:00-tól a Menházban.

Barchesz rendelhető

Barchesz és egyéb kóser péktermékek legközelebb augusztus 24-re (péntek) rendelhetők. Érdeklődni a kile@menhaz.sk címen és a KZSH titkárságán lehet. ■

Shavout Komáromban

Több évtizednyi kihagyás után a Shalom klub különleges találkozójával zártuk az évadot május végén. Shavout, a Tóraadás ünnepe alkalmából az asztalokon zöld ágak jelezték az ünnepet. Nyári zárándokünnepünk

történetét Riszovannij Mihály idézte fel a nagy számban megjelent érdeklődő előtt. Megismerhettük a szokásokat, a tipikus ételeket és Rút történetét.

Az asztalokat a budapesti kóser pékség termékei töltötték meg. ■

Nagyünnepi előzetes

Tisztelt Hittestvéreink! A Komáromi Zsidó Hitközség részére minden évben nagy kihívást jelent őszi ünnepeink megtartása. Véleményünk szerint nem vallásosság, tudás kérdése, hanem őseink, hagyományaink tisztelete kötelez minket arra, hogy összejyjunk Rosh Hasanah és Jom Kippur idején.

Kérjük Önöket, legyenek velünk az ünnepeken:

Rosh Hasanah – a zsidó Újév
Erev Rosh Hasanah

2012. szeptember 16. vasárnap, 18:00

Az 5773-as zsinagógai év kezdete

Rosh Hasanah első napja

2012. szeptember 17. hétfő, 17.00

Az ünnep alapjai, előadás és Taslich szertartás

Rosh Hasanah második napja

2012. szeptember 18. kedd, 17:00

Ünnepbúcsúztató Kiddus

Kol nidre – Erev Jom kippur

2012. szeptember 25. kedd, 18:00

Az ünnep kezdete

Jom Kippur napja

2012. szeptember 26. szerda, 17:00

Délutáni ima, és a böjt vége

Várjuk Önöket a Menházban! ■

PT

Raoul Wallenberg
EMLÉKEST

2012. SZEPTEMBER 9. VASÁRNAP 17.00
DOHÁNY UTCAI ZSINAGÓGA

Az emlékest fővédnökei: Prof. Dr. Schweitzer József nyugalmazott országos főrabbi és Dr. Erdő Péter bíboros prímás, Esztergom-Budapest érseke
Beszédet mond Dr. Áder János, Magyarország köztársasági elnöke, valamint Dr. Frölich Róbert főrabbi.
További információ: www.eletmenete.hu, www.mazsihisz.hu, www.wallenberg.hu

FIGYELEM! A részvétel feltétele: az emlékest 500 Ft regisztrációs díj ellenében lehet részt venni, amelyből befolyó összeget a szervezők a Raoul Wallenberg egyesület javára adományoznak, azzal a céllal, hogy azt az Igaz Ember munkásságáról szóló vetélkedők megszervezésére fordítsák iskolák, fiatalok körében.
Jegyek vásárolhatók: a www.eletmenete.hu oldalon. Helyfoglalás érkezési sorrendben, kérjük kedves férfi vendégeinket, hogy fejfedőt legyenek kedvesek magukkal hozni! Kapunyitás: 15.30.

10 éves az Élet Menele Magyarországon

MAZSIHISZ
Klubrádió
100 ÉVE SZÜLETETT
RAOUL WALLENBERG
(1912-7)
WALLENBERG ÉV 2012

A Semes Kóser Pékség, Magyarország egyetlen kóser péküzemeként, 2011-ben kezdte el Magyarországon a friss, kóser pékáruk és cukrászsütemények gyártását. A közel 200 féle termékből álló termékpalettákon búza-, rozs-, és teljes kiőrlésű lisztből készült kenyerek, kiflik, zsemlék, kalácsok és péksütemények is megtalálhatók, a hagyományos zsidó termékektől, barheszektől a linzerig.

Idén februártól minden héten szállítunk és árusítunk bécsi zsidó közösség számára, így időről időre Győrbe és Komáromba is szállítunk rendezvényekre, vagy akár magánrendelésre is.

Rendeljen Ön is péntekenként Komáromba kóser pékárut, barheszt a sábatí asztalra!

Rendelés: www.koserpekseg.hu

Mártírnapi Komáromban

Hagyományaink szerint júniusban ismét a temetőben emlékeztünk a vész-korszak komáromi és környékbeli áldozataira. A napsütéses vasárnap délelőttön Jókai Ágnes, a pozsonyi Színművészeti Főiskola hallgatója Radnóti Miklós: Töredék című versével nyitotta meg a programot.

Verő Tamás budai rabbi

Paszternák Tamás koordinátor köszöntötte a résztvevőket, Christian Fotsch urat, Svájc pozsonyi nagykövét, Magyarország pozsonyi nagykövetségének konzulját, dr. Morován Zsoltot, Szabó Györgyöt a Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány kuratóriumának elnökét, Suchmann Tamás nyugalmazott minisztert, Kornfeld Martint a Szlovákiai Zsidó Hitközségek Központi Szövetsége titká-

rát, dr. Anton Marekot, Komárom város polgármesterét, Szabó Béla és dr. Novák Tamás alpolgármestereket, Zemkó Margitot, Ógyalla polgármesterét, a megjelent városi képviselőket, a Holokauszt túlélőit, bel- és külföldi vendégeinket.

Paszternák Antal, a KZSH elnökének gondolatai után dr. Anton Marek polgármester beszéde következett. A megemlékezés vallási részét Klavansz-kij Anatolij kántor imája nyitott meg, majd Verő Tamás budai rabbi szólt. A

megemlékezés a Kél male rachamim-mal és közös kaddissal ért véget.

Az elmúlt évek hagyományait követve délben a zsinagógában folytatódott a program. Különösen megindító kezdeményezésként a tavaly fiatalon elhunyt hittestvérünk Tomenedal Wollner Yvonne családja emléktáblát avatott a városunkba mindig visszatérő édesanya, egykori feleség emlékére. Az avatást követően a mártírok emlékművénél került sor a gyertyagyújtásra, közben Pnina Weiss izraeli művész nő csodálatos fuvolajátéka tette még hangulatosabbá az eseményt.

Köszönjük mindenkinek, aki eljött és segített az idei emléknapi méltó megrendezésében. ■

PT

Filmbemutató

Susi és Peter Scheiner 13 évvel ezelőtt kezdett filmet forgatni Péter szülővárosa, Komárom zsidó közösségéről „Emlékezések a jövőért- zsidók Komáromban” címmel. Ma már elmondhatjuk, korszakos jelentőségű dokumentum született, olyan szereplőkkel, akik sajnos ma már nagyrészt nincsenek közöttünk.

Pár éve felmerült a folytatás lehetősége, utána nézni, mi is történt azóta Komáromban. Többek között a KZSH által szerzett pályázati forrásoknak is köszönhetően Naiv álmok (utalva az első verzióban a közösség jövőjével kapcsolatban megfogalmazott álmokra) címmel a Mártírnapi után a Selye János Gimnázium aulájában mutatták be a film folytatását. Az alkotás a közösség helyzetét, a zsidóság felvállalásának kérdését, az antiszemita megnyilvánulásokat mutatja be.

Scheiner Péter bevezetője után Paszternák Antal, a KZSH elnöke mon-

dott köszönetet az alkotóknak és a gimnázium igazgatójának, Andruskó Imrénnek.

A premier után a támogató, Svájc nagykövetsége fogadást adott a megjelenteknek, itt Christian Fotsch nagy-

követ úr mondott pohárköszöntőt.

Köszönet mindenkinek, aki hozzájárult a felemelő esemény megrendezéséhez. ■

PT

A hagyomány láncolata

A KZSH elnökének beszéde a Mártírnapon

Tisztelet Emlékezők! Ismét itt vagyunk. Hatvannyolc éve annak, hogy drága hittestvéreinket embertelen módon deportálták szeretett városukból, Komáromból és annak környékéről. Nehéz feladat évről évre újat és újat mondani azoknak, akik teljesítve a hitközség vezetésének háború utáni határozatát, évről évre eljönnek ide az Aranyember utcájába.

Fontosnak érzik, hogy Komáromból vagy akár sok ezer kilométert utazva itt legyenek velünk e júniusi délelőttön, fejet hajtsanak, emlékezzenek azokra, akiknek nem adatott meg, hogy itt nyugodhassanak. Zsidóknak és nem zsidóknak egyaránt kötelessége visszagondolni egy pillanatra közösségünk tragédiájára, arra, hogy Komáromiak ezreit deportálták a náci eszme jegyében 68 évvel ezelőtt ezekben a napokban szeretett szülőföldjükről.

Az idei beszédem fő gondolatát az emberek adják, azok a generációk, akik hiányoznak a mai Komáromból. A zsidó vallásban kiemelt fontossággal bír a Ledor vador a nemzedékről nemzedékre gondolata, illetve a hagyomány láncolatának átadása. 1944 júniusában e téren szinte minden összeomlott, megszakadt. Helyi segítséggel hirtelen eltűntek az addig természetes családi közösségi formák, megszakadt a láncolat...

A túlélők generációi tettek ugyan kísérletet a közösségi élet visszaállítására, nekik köszönhetjük, hogy ma itt vagyunk.

A komáromi közösség léte már hosszú évek óta pár aktív ember önkéntes munkájának eredménye. Raab Feri bácsi, hitközségünk krónikása már három évtizeddel ezelőtt is a szaporodó sírokat, a kiürülő zsinagógai padokat és a hitközségi lét végét tárta elének írásában.

Mi mégis még mindig itt vagyunk és próbáljuk folytatni azt, amit őseinktől kaptunk és utódainknak kötelességünk továbbadnunk, vinni a hagyomány láncolatát nemzedékről nemzedékre. Éppen ezért van kiemelt fontossága az embereknek, a ma itt és a környéken élőknek, hogy mindent megtegyünk ezért.

Nehéz időket élünk, amikor ismét nem könnyű zsidónak lenni, sokan nem is szeretnék felvállalni, jópáran csak a temetői megemlékezésre jönnek el minden évben. Éppen ezért mondom el itt e gondolatokat.

A komáromi zsidó közösség mára lé-

tezésének határára jutott. Ez elmúlt másfél évtized során felújítottuk a zsinagógát, a Menházat, szépül temetőnk. Lassan minden elkészül, csak az emberek, Önök hiányoznak nagyon...

A mártírnapi egyben évértékelő is, sorban peregnék le előttem az elmúlt év kiemelt eseményei...

Zsidó közösségek találkozója és koncert a Zsidó Kultúra Európai Napján, keserű nagyünnepek, szukkot a sátorban, kirándulás Budapestre, okta-

tási konferencia, chanuka, ENSZ Holokauszt emléknap, Tu Bi Svát, Purim, Széder, filmvetítés, Komáromi Napok, több évtized után újra megrendezett Savouti összejövetel, nagy érdeklődés mellett indult kezdő héber nyelvtanfolyam, hogy csak néhányat emeljek ki a sok-sok programból.

El kell jönni, bekapcsolódni, ez nem vallási kérdés, hanem az ősök, a hagyományok tisztelete, egy-egy újabb láncszem a hagyomány történetében. Nincs más út, ha szeretnénk megtartani zsidóságunkat, közösségünket.

Nem zsidó barátaink, a közintézmények is sokat tettek az elmúlt évben, pár napja a temetőnkben nyugvó Schnitzer Ármin főrabbi úrról neveztek el termet a komáromi Selye János Gimnáziumban, külön köszönet jár az iskola igazgatójának e nemes és bátor cselekedetért.

A pozitívumokkal párhuzamosan el kell mondanunk, hogy vannak még hiányosságok, továbbra sem ismerjük

valamennyi komáromi áldozat nevét, a levéltárak mélyén megbúvó dokumentumok is alapos kutatásra szorulnak. A Komáromiak kollektív emlékezetébe be kell vésődnie annak, milyen nagyszerű közösség élt itt évszázadokon át, és mit tett velük egy örült eszme. Hiányzik a zsidó közösség sorsának bemutatása a komáromi múzeum állandó kiállításáról, az iskolai pozitív példák mellett sajnos negatívakkal is találkozunk a helyi köz- és felsőoktatásban egyaránt.

Soha annyi zsidóellenes, antiszemita sőt néha már Holokauszt tagadó jelenséget nem tapasztaltunk itt Komáromban, mint az elmúlt egy évben. Horogkereszt a Menház ajtaján Rosh Hasanahkor, városi intézményben rendezett szélsőséges koncert, az emlékezés fontosságát megkérdőjelező írások egy közösségi portálon, ízléstelen viccelődés a vészkorszakkal egy helyi lapban, hogy csak néhányat idézzek a közelmúlt eseményeiből.

E tények csak arra buzdítanak minket, hogy erős közösségként élve mutassuk meg nekik a komáromi zsidó közösség élt, él és még sokáig élni is fog...

Sokat kell tennünk, zsidóknak és nem zsidóknak egyaránt.

Ne retentsen el senkit, hogy a mai korban ismét szabad zsidózni Komáromban, sokan sokféle módon nem szeretnek minket, a határ túloldaláról is átgűrűzik ide az ott egyre jobban erősödő antiszemitizmus. Itt fontos szerep hárul túlélőkre, ameddig bírnak és tudnak, mesélniük kell a felnővekvő generációknak. Sajnos ismét kevesebben vannak, ma már a megemlékezések rendszeres résztvevője, Navrátil Vera néni sincs velünk, búcsúzunk tőle.

Bízom abban, hogy a második és a harmadik generáció tagjai szimpatizánsaink segítségével egy jobb világot teremtenek, amelyben nem lesz helye az antiszemitizmusnak, újra megnyílnak a zsidó jövő távlatai, lesz aki elmondjon egy-egy áldást, imát, aki eljőjön oktatási és kulturális rendezvényeinkre, aki örökké ébren tartja majd a zsidóság lángját zsinagógánk örökmécsesében. Milyen szép is lenne...

Emlékezzünk közösen. ■

Megemlékezések: Tata, Ács, Nagymegyer

Tata

Június elején Tatán kezdődött az idei Mártírnapiak sora. A Kálvária dombon található zsidó temető ravatalozójában Einhorn László köszöntője után Petrovics Péter, szombathelyi

Anna az Ács Városért Társaság elnöke nyitotta meg a programot. Fekete László főkéntor éneke után dr. Frólich Róbert főrabbi úr mondott emlékbeszédet. A program a vasútállomás melletti emlékműnél fejeződött

rabbihelyettes mondott emlékező beszédet, egyben ő látta el a kántori teendőket is. A megemlékezés az egykori zsinagóga kertjében folytatódott. Kerti Katalin megnyitója után, Ifj. Gyüsi László, könyvtárigazgató, helytörténész mondott emlékező beszédet, majd Téti Sándor színművész és Illés Ferenc klarinét művész működtek közre. Az emléknapi délután Tata-bányán folytatódott a Van reménység klub szervezésében.

Ács

A zsidó temetőben dr. Petrasovits

be, ahol helytörténész és a település képviselői is emlékeztek.

Nagymegyer

Az egykori zsinagógánál található emléktáblánál a Csemadok helyi szervezete által szervezett eseményen ott voltak a város vezetői, a helyi iskolák képviselői és számos érdeklődő. A programot a Bárdos Lajos Vegyeskar nyitotta meg. Közreműködött Csémi Andrea és Zakál Gyula versmondó. A nagymegyeri közösségre dr. Frólich Róbert, a Dohány utcai zsinagóga főrabbija emlékezett, majd Fekete László

lő főkéntor gyászimája után kavicsokat és koszorúkat helyeztek az emléktáblánál a megjelentek.

Az esemény megszervezéséért Varga László tanár urat illeti köszönet. ■

Mazl Tov!

Ezúton gratulálunk **dr. Karin Braunovának** (Pöstyén) és **dr. Feldmár Péternek** (Dunaszerdahely) esküvőjük alkalmából. ■

Esküvő Izraelben

Vajnorsky Teri néni unokája **Yael Sternbach** esküvője augusztus 1-jén volt Izraelben. Mazl Tov az egész családnak! ■

„Oly korban éltek ők...” – nyári tematikus tábor

Komáromban születtem, itt jártam alapiskolába, majd a tanulmányaimat a Selye János Gimnáziumban folytattam, de egészségügyi problémák miatt átiratkoztam Gútára a Magyar Tannyelvű Magán Szakközépiskolába. Jövőre kezdem a második évfolyamot, idegenforgalom szakon. Minden álmom egy magyarországi egyetem történelem szaka, és felnőtt éveimet főként a holokauszttal oktatásának szeretném szentelni.

Az elmúlt hét évhez hasonlóan a Holokauszttal Emlékközpont (Budapest) ismét megszervezte a holokauszttörténetét, helyszíneit és dilemmáit tanulmányozó nyári programját. Az egyhetes táborba mindazokat a diákokat és tanárokat várták, akiket érdekel, hogy kik voltak szereplői ennek a tragédiának, milyen mindennapi döntéseket hoztak, és hol történtek az események Budapesten. A szervezők minden naphoz kapcsoltak egy-egy emblemátikus személyiséget, akik megadták a nap témáját is, ennek alapján állították össze a foglalkozásokat és a meglátogató helyszíneket. A program főszervezője Pécsi Tibor bemutatta a holokauszttal előtti zsidó világot, az áldozatokat, az elkövetőket, a kollaboránsokat, az embermentőket és a történet jelentőségét mai életünknek.

A holokauszttal iránti érdeklődésem pár éve kezdődött, és ez idő óta az összes szabadidőmet ennek a korszaknak megismerésével, tanulmányozásával töltöm. Tavaly nyáron pedig az Auschwitzban látottak után elhatároztam, hogy minden erőmmel az antiszemitizmus ellen fogok harcolni. A következő

beszámoló a nyári tematikus tábor eseményeibe nyújt rövid betekintést.

Tulajdonképpen ez a tábor két részre bontható. Az első részben - amely reggeltől délig tartott - az oktatóteremben power pointos bemutató segítségével rövid előadásokat láthattunk. A program különlegessége, hogy a témát elsősorban az adott személyiségek döntéseinek feldolgozása mentén beszéltük meg, miközben arról a korról is képet nyerhettünk, amelyben a holokauszttal magyarországi eseményei megtörténtek, megtörténhetek. A tábor résztvevőinek minden előadás után különböző feladatokat kellett megoldaniuk, amelyek segítségével a napi témát jobban kibontottuk. A második részben pedig megtekintettük a városban azokat a helyeket, ahol ezek a szörnyűségek megtörténtek, és sok más helyet, amely ehhez a korszakhoz kötődik.

Az első nap témája a zsidó és nem zsidó együttélés volt. Megnéztük a budai várban elhelyezkedő Középkori Zsidó Imaházat, Rejtő Jenő, Molnár Ferenc és Kabos Gyula szülőházát, majd egy panelrengtetegben elrejtve levő zsinagógát.

A második nap hívóneve Horthy

Miklós volt. Paksa György történész-előadótól rengeteg mindent tudtunk meg a kormányzóról és az akkori magyar szélsőjobboldalról.

Az előadás után megtudtuk mi az állami antiszemitizmus, kik voltak a magyar kollaboráció vezéralakjai, majd a munkaszolgálatról és a zsidótörvényekről kaptunk rengetek információt. E napon megtekintettük Zichy Nándor és más egyházi személyek szobrát, emlékművét.

A harmadik nap hívóneve Adolf Eichmann és Szálasi Ferenc volt, a nap témája pedig a magyarországi deportálás. Megnéztük Eichmann Sváb-hegyen álló egykori villáját, ellátogattunk az Andrássy út 60-hoz, majd a Király utcában levő gettó fal egy részéhez.

A negyedik nap a pesti gettókról és az ellenállókról hallhattunk előadásokat. Megnéztük az Emlékközpont állandó kiállítását, a kényszermunkások emlékművét és a cionisták volt hamisítóműhelyét, ahol több száz védőútlevelet állítottak elő.

Az ötödik napon az önmentés és az embermentés volt a téma. Megismerkedtünk számos embermentő nevével, történetével, mint pl. Oskar Schindler, Raoul Wallenberg, vagy Schlachta Margit. A tábor végén mindenki egyénileg rövid megemlékezést tartott az Áldozatok Falánál. A tábor jövőre ismét megrendezésre kerül. ■

Balogh Ákos

ZSIDÓ NYÁRI FEŠZTIVÁL

2012. augusztus 26. - szeptember 4.

A Liszt Ferenc Kamarazenekar koncertje vendégek: Yoav Levanon – 8 éves izraeli zongoraművész, Pusker Júlia és Pusker Ágnes 2012. augusztus 26. 19⁰⁰ Dohány utcai zsinagóga Balogh József zongoraestje vendég: Fekete László 2012. augusztus 28. 1930 Rumbach utcai zsinagóga Társtaláló - Gerendás Péterrel Kánya Kata beszélget 2012. augusztus 27. 19³⁰ Goldmark terem Cinema szimfónia – a Miskolci Szimfonikus Zenekar filmzene estje közreműködik: Korcsolán Orsolya és Brásch Bence vezényel: Kovács László 2012. augusztus 28. 19⁰⁰ Dohány utcai zsinagóga	A karnevál vége – Popper Péter könyvek színpadon 2012. augusztus 28. 19³⁰ Goldmark terem Shlomo Bar és a Habrera Hatíveet 2012. augusztus 29. 19⁰⁰ Dohány utcai zsinagóga Izrael földjén – a Göncölszék együttes koncertje 2012. augusztus 29. 19:30 Rumbach utcai zsinagóga Orfeum 2012. augusztus 29. 19³⁰ Goldmark terem Takács Nikolas – Hommage á Michel Legrand 2012. augusztus 30. 19⁰⁰ Dohány utcai zsinagóga	SABRE Zenekar estje 2012. augusztus 30. 19³⁰ Goldmark terem Egyperces évszázad – 100 éve született Örkény István 2012. szeptember 2. 19³⁰ Goldmark terem Budapest Klezmer Band - sztárvendég: Bíró Eszter 2012. szeptember 3. 19⁰⁰ Dohány utcai zsinagóga Budapesti epizód – monodráma Karády Katalin életéről 2012. szeptember 3. 19³⁰ Goldmark terem Jubileumi gálaest - a tolerancia jegyében házigazda: Kulka János 2012. szeptember 4. 19⁰⁰ Dohány utcai zsinagóga
--	--	---

...és még sokan mások!

JEGYEK KAPHATÓK: **INTER TICKET** vagy www.zsidonyarifesztival.hu

EGY ÉV IZRAELBEN

Dr. Paszternák András útinaplója

XI. rész – Kis hazai a távolban

(2011. június 29. – szerda)

Ülök az íróasztalom mellett, egyetlen dolog van rajta, amelyet otthonról hoztam. A régi jó Kutatóközponti asztali naptár. Minden év decemberének elején Andi, az intézetünk titkárnője szokta kiosztani. Klasszikus határidő naptár, minden napnak egy oszlop.

Itt kicsit furán mutat, hiszen a hetek vasárnapkal indulnak. Így mindig hétfőn reggel kell átfordítanom, amikor Izraelben már ezerrel dübörög a munkahét.

Szóval ülök a naptáram előtt, s a bejegyzéseket böngészem. Ezeket még a tavasz folyamán írtam bele a kincstári kalendáriumba. Az elkövetkező hétfégénél a következő bejegyzést olvasom „családi tábor előkészítő hétfégre”, a jövő héten pedig: „Szarvas – precamp”.

Emlékszem tavaly, egy pénteki napon Ubullal leugrottunk előkészíteni a szarvasi családi tábor, egy hét múlva meg a madrich buszon ültem ismét az Alföld felé igyekezve, hogy egy újabb hétfégét töltsék el ott.

Idén is hasonlóan terveztem,... a végén most itt vagyok Ramat Ganban.

Hogy fájt-e 11 év madrichoskodás, korcsoport vezetésködés után eltávolodni gyermekkorunk legszebb nyarainak helyszínétől? Nehéz kérdés. Nem mondom, hogy itt mellkas tájt nincs egy fura érzés. Azért fájdalomnak nem nevezném. Élményekkel, barátokkal teli szép hetek, hónapok voltak. Mielőtt elindultam Izraelbe, előző délután még a tábori korcsoport-vezetői gyűlésem ültem. Szóval fura lesz, de az élet, s a tábor is meg majd tovább Paszti-féle precampi Havdalák, Negeves korcsoportprogramok, szobaosztás, esti mesék nélkül is. Valahol ez a szép az egészben, hogy mindig azok az emberek hozzák létre újból és újból a szarvasi csodát, akik ott vannak, akik peulát, sportot, artot, tábor-szintű esti programot tartanak.

Mi mást mondhatok, írhatok sikeres nyarat SZARVAS 2011!!!

Ha már az otthoni dolgokról írok, ma kaptam egy esküvői meghívót az egyik gimis osztálytársamtól. Mindig jó érzés, ha az embert, az együtt eltöltött

iskolai éveket nem felejtik el. Főri, sok boldogságot!

A munkában ma minden ment úgy mint az előző napokban. Délután a főnök születésnapja alkalmából sütitünk egy kicsit, volt egy meglepetés előadás is. Készült egy csoportkép is, remélem majd sikerül megszerezni a blognak.

Hazafelé menet betértem egy schwarmára a Hagana utcában, mindennap ez előtt a kis étkezde előtt megyek el naponta kétszer is, most valami behúzott. Kicsit jobb volt a kaja, mint máshol (vagy estére már eléggé megéheztem). A Negba utca élte a megszokott felpörgött kora esti életét. Macskák, kutyák... Összefutottam egy temetési, gyászoló menettel is, ez kicsit megrázó volt. Ilyet felénk nem látni.

A buszmegállóknak ugyanazok a fiatalok osztogatták az információs kiadványokat, akik reggel. Hosszú napjuk lehetett...

Holnap csütörtök a hét utolsó munkanapja...

(2011. június 30. – csütörtök)

21:23 van Tel-Avivban, az időjárás napok óta egész elviselhető. Nincs túl meleg, estefelé fújdogál a szél. A 2-es csatornán nézem Izrael egyik kedvenc vetélkedőjét, a Master Chefet. Az előbb egy magyar származású bácsi „töltött tojást” (ezt biztosan megértettem, hiszen magyarul is elmondta) készítette, a zsűri mind a négy tagja megkóstolta, és az egyik sírva fakadt tőle. A végén megkapta az M-betűs kötetnyt, ami, ha a nemlétező héber tudásom alapján jól értettem, a továbbjutást jelentette.

Ideje hát bejegyezni egy két dolgot a mai napról az elektronikus naplómba. Amikor reggel a Negba utca végére értem, s a zebránál a lámpára vártam egyszerűen csak egy biciklis jelent meg, egyértelműen szarvasi tábori pólóban. Amint elhaladtam előtte, kibetűztem: SZARVAS 2008.

Ő is a Hagana utcába kanyarodott be, s igen-igen a hátán ott volt a 18-as szám és a Hai betű. Ekkor ünnepelte a tábor a 18. születésnapját. Az egyik kis bolthoz sietett a srác, ahol egy teherautó sofőrnek segített lepakolni valamit. Először arra gondoltam, megszólítom, s lefotózom, de végül feladtam ezeket a terveket.

Mekkora annak a valószínűsége, hogy Ramat Ganban szembe jön valaki egy Lauder Camp-es trikóban? Azt mondtam magamban, bármilyen is lesz ma odabent a munkában, nekem már jó napom van! Tegnap írok egy bejegyzést, s most meg meglevenedik előttem Szarvas.)

Beértem, s egy újabb meglepetés várt rám. Az e-mailjeim között ott lapult egy, számomra nagyon kedves üzenet. A blog egyik rendszeres olvasójától, akit pár hónapja nagyon közelállónak éreztem magamhoz. A sors végül máshogy rendezte a dolgokat,... Egyszerűen jó érzés volt, hogy írt!

Az ebédszünetem alatt ezúttal nem a kis kávézóban fogyasztottam el a szendvicsem (Sárga sajtos, ezt a héten még nem próbáltam. Igazából halasra vágytam, de az már elfogyott.) Szóval az épület másik oldalán a márványpadocsák egyikére telepedtem le. Hirtelen valaki megkocogtatta a vállamat. Frederick volt az, a Nano is Green konferencia résztvevője, aki maradt még egy hetet az országban. A német srác jelenleg Hong Kongban doktorizik. A múlt heti kirándulás során Mitzpe Ramonban és Jeruzsálemben is egy szobában laktunk. Nagyon megörült nekem (Hogyan ismert fel, hiszen háttal ültem a bejáratnak, rejtély? Azt már többen mondták, hogy a macis járásmódról fel lehet ismerni, de hogy a hátamról is...) Dumáltunk vagy 20-25 percet, szerintem többet, mint az 5 napos zöldnano program egésze alatt... Őszinte leszek, teljesen meglepett, amikor feltűnt, nekem olyan távolinak tűnik már a nanotalálkozó, mintha egy éve lett volna.

Jövő hétre megbeszéltem egy-két méret, remélem tanulok majd új dolgokat. Az egyik kolléga ma 7:58-kor megjegyezte, nem tud olyan korán érkezni, hogy én már ne legyek bent... (KK-ás kollégák mi ez a rosszindulatú mosoly).

Vége a munkahétnek, bevásárlás, hétfégre előtti telefonok kedves ismerősöknek. Múltkor vettem egy instant kukorica levest, ezt szántam részben vacsorának. Khmmm, talán hidegen lemegy belőle egy-két kanál...

A Master Chefben valahogy finomabbakat főznek... ■

*Készült az Interneten folyamatosan
publikált Posztdok Napló alapján –
www.kispaszti.com*

Feuerstein Azriel:

KELJFELJANCSI

5. fejezet 1. rész

„Vaelkommen fröken Ulle, nem hittem, hogy ilyen esőben is látom.”

„Azt hitted, hogy olyan barát vagyok, akit pár csepp víz visszariaszt? Ez nem szép.”

„Azért reméltem, hogy nem tetszik elfelejteni és a fényképeket is előkészítem.”

Az időjárás ezúttal a szokásosnál rövidebben lett megtárgyalva és a kávészertartást is kis türelmetlenség kísérte.

„Fröken Ulle, volt ideje ahhoz, hogy elkezdje elolvasni a történetemet?”

„Igen, Jéorj”- mint már említettem a nevemet Georgnak írják és Jéorjnak ejtik – „már elkezdtem az első részét. Az igazat megvallva nem kis problémám volt ezekkel az idegen nevekkel.”

Bár tudtam, hogy ezekkel a nevekkel nem kis nehézséget okozok a – főleg nem magyar nyelvű – olvasónak, mégis kötelességemnek éreztem, hogy az adósságomat lerőjäm azokkal szemben, akiknek a sorsa a összefüggésben volt az enyémmel, azzal hogy a nevüket megemlítem. Ez a könyv ugyan az én történetem és bizonyos mértékben a kortársaimé, de legalább ez a pár név maradjon meg azokból a milliókból, akiket névtelenül és temetetlenül elpusztítottak el és nemcsak, hogy nem maradt emlékü, de egy világhatalom mindent elkövetett, hogy a hamvaikat se lehessen megtalálni. Az olvasóim és fröken Ulle is, remélem, megbocsátanak.

„Gyerünk, Jéorj, lássuk a képeket.”

„Az anyai nagyszüleim képét már megmutattam és ez itt a nagyapám nekrológja anyuka fényképalbumának az első lapján volt, és úgyszintén anyu testvéreinél.”

„Ezt a családi büszkeséget én nagyon jól meg tudom érteni, Jéorj és nem szép, hogy gúnyolódasz.”

„Mindig javíthatatlan cinikus voltam.”

„Ki ez a kedves szőke kisfiú itt?”

„Ha anyuka eltette a képet, akkor ez én vagyok, mielőtt meghíztam és a hajam megfeketedett. Jobbra ez itt az apukám és balra a német nevelőnőm, Irma.”

„Szép hogy, megmagyaráztad, bár

nem hiszem, hogy összetévesztettem volna őket. És a hajad barna, nem fekete és nem vagy egyáltalán kövér.”

Elhűltem. Igaza van, most nem vagyok kövér. Tény, hogy Gréte – nem fontos, nem tartozik ide – azt szokta mondani, hogy amit szeret bennem az a kék szemem, és a „sótartók” a nyakam két oldalán. Érdekes, hogy a tudatomban kövér maradtam, és így látom magam. Pszichológia.

„És ez az Irma hol született és meddig volt nálatok?”

„Négy évig volt nálunk, és amikor elment, mind a ketten sírtunk. Egy Hamburg melletti kis faluban született, anyukám azt akarta, hogy valódi német és ne osztrák kiejtésem legyen, de ez nem segített, mert a kiejtésem minden nyelven magyar.”

Én mindjárt megértettem, hogy honnan fúj a szél, mert froken Ulle már nem egyszer értésemre adta, hogy nem tetszik neki a viselkedésem Anna-Lisával szemben, aki egy szép német lány volt, a konyhában dolgozott és egy párszor megpróbált velem beszélgetni, és talán egyebet is. Én udvariasan kitértem minden közeledési kísérlete elől, meg kellett, hogy érte, hogy nincs semmi kedvem németekkel barátkozni. Ebben nem voltam egyedül, volt ott egy Knut nevű norvég fiú, akinek ugyanez volt a véleménye ugyanezekből az okokból.

„Te és Knut nem vagytok képesek megérteni, hogy jó németek is vannak?”

„Dehogynem fröken Ulle. Sőt. Ez az egyetlen nép, amelynek a jósága objektíven mérhető.”

„Most már butaságokat beszélsz, Jéorj. Hogy lehetne lelki tulajdonságot objektíven mérni? Ilyen nincs.”

„Ez igazán egyszerű. Az embernek nem kell mást tennie, mint megmérni a földtakarót, amely a németet befedi. Minél mélyebb a sír, annál jobb a német.”

Fröken Ulle fehér, rendszerint nyugodt arcán két piros folt jelent meg, a szeme a haragtól szikrát hányt.

Te és Knut! Ti ketten tényleg képtelenek vagytok megérteni, hogy tilos egy teljes népet vagy csoportot, vagy vallást

elítélni?! Ti egy egész népet gyűlöltek, majdnem úgy, mint a náci. Egy népet, amely hosszú nemzedékeken keresztül gazdagította az európai irodalmat, zenét, tudományt és mindent?!

„Ez így igaz. Fröken Ulle” csókoltam meg igaz megbánással a kezét, „az eszemmel én is megérttem ezt. Semmiképpen se lett volna szabad, hogy megbántunk. De ez a megértés még korai Knut számára, akinek a testvérét a németek felakasztották és igazán korai még nekem.”

Fröken Ulle zavarba jött, elpirulva elfordult és a kávé csészékkel kezdett foglalkozni.

„Fontos, hogy ezt mielőbb megértsétek. A Jóteremtő nem azért adott nekünk értelmet, hogy állandó gyűlölet és bosszúvágy uraljon bennünket. De hagyjuk ezt most és térjünk vissza a képekhez.”

„Ez itt én vagyok, hatéves koromban, a szüleimmel, a budapesti utazás előtt.”

„Micsoda elegancia! Látod, itt tényleg kövérkés vagy. Egy szép, szimpatikus család.”

„Voltunk, fröken Ulle, voltunk. Ezen a képen két éves koromban a kassai Fő utcán sétálok az apámmal, akin az a városi bunda van, amelyhez annyi szép emlékem fűződik. Itt négy-öt éves vagyok, hintán az apámmal, Ómamáék kertjében. A kép hátlapján ott van a dátum és a nevem, anyukám drága kézírásával. Ez a kép az üzletünkről készült. Az ajtóban áll apám és Hübsch bácsi a könyvelő. Háttérben elmosódva Margit, a segéd lány. A járda szélén a virágáros Marcsa ül, aki télen sült gesztenyét árult egy paraszas fazékkal a szoknyája alatt. Egész éven ő kapta az elvasott újságokat. Nem az összest, mert egy részüket W.C. papírnak vágták fel, de a többi Marcsa kapta és kis papírzacskókat –tütli – készített belőlük a gesztenyének. Itt a nagyapám van megörökítve, csodálatos módon a pipája nélkül, amelyet nemigen szokott kiengetni a szájából. Ezt a pipát „szűzdohánnyal” tömté, amely lehet, hogy szűz volt, de nagyon bűdös és embert, állatot elkergetett a környékéről. Apukám mindig kiabált rá, hogy egy pár fillér dohányadó miatt, amit megtakarít, még börtönből kellesz kiváltania.” ■

Folytatása következik...

Löwinger Mancsi szakácskönyvéből

Régiségek és újítások

Nemrég jöttem haza Varsóból, ahol egy irodalmi konferencián vettem részt. Ez volt az első lengyelországi, illetve varsói látogatásom, mivel rövid időre mentem nem sokat sikerült látnom a városból. Varsót a 16. században alapították és a történetéről lehet bőven olvasni könyvekben és az Interneten. A rövid időben, ami az előadások között maradt főleg a zsidó jellegű helyeket kerestem fel, a Ghetto, az Umschlagplatz, a régi temető, templomok és emlékművek. Ahol a Ghetto volt, ott elkezdtek építeni a zsidó múzeum építése, modern üveg épület, amelynek érdekes az architektúrája. Azon kívül egy rövid látogatást tettem az Óvárosban. Mindenütt Európában vagy itt Jeruzsálemben szereztem az óvárosokat. Az idő mintha, ha megállt volna és a történelmi események minden egyes épületben megut cában előjönnek. Egy óvárosi kirándulás mindig arra tanít, hogy mennyire rövid az emberi élet a kövekkel szemben, amelyek századok óta már mindent láttak és mindent túléltek.

Varsóba az új és a régi egymás mellett szimbolizálja a történetet, régi épületek mellett ultramodern felhőkarcolók emelkednek, amik az ember technológiai tehetségét mutatják és az őskori álmait, mint a Babiloni függőkertekben.

Egyik szünetbe elsétáltam egy köze-

li bevásárlóközpontba, mivel én minden külföldi utamról szoktam emlékül egy mágneset a látogatott helyről a jégszekrényre ragasztani, akartam egy helyi mágneset. Szép modern center mint bárhol a világban a leghíresebb márkákkal. De ami felkeltette a figyelmet az egy idős hölgy fehér köté nyben egy kis asztal mögött, közvetlenül a bejáratnál kis kosarakba gyümölcsöt árult. Az asztalon cseresznye, málna, eper, ribizli és más erdei gyümölcsök, amik az én kedvenceim és itt Izraelben nagyon rövid a szezonjuk. Sajnos nem tudtam bevásárolni és a bőröndömbe tenni belőlük, de vettem egy kis kosár málnát rögtöni fogyasztásra.

A régi és az új, a gyümölcsök, amelyekkel a természet ajándékoz meg minket a modern épületek bejáratánál, a bevásárlóközpont, ami a legmodernebb eszközökkel csábítja az embert és a kis asztalka mosolygó erdei gyümölcsökkel.

Örültem, mikor láttam, hogy kijövet a központból megállnak a gyümölcsárus mellett és találunk a kezükben egy kis helyet egy kosárka erdei finomságnak.

Az ételfogyasztásba is a divat diktál új szokásokat. A legújabb divat az a nyersétel, illetve csak olyan ételek fogyasztása, amelyet nem kell főzni, szóval hús, hal, tojás és tejtermékek nél-

küli étrend. Vissza az őskorba, vissza a primitív szokásokhoz. Mivel én, ahogy fent írtam a régi és a modern integrációját ajánlom nem is akarok az új divatra többet mondani, mint, hogy ez egy öt perces szeszély, ami hat perc múlva átadja a helyét egy új divatnak.

Azért ajánlom ma az új és a régi kombinációt- sütés nélküli könnyű tortát erdei gyümölccsel.

A hozzávalók: 1/2 kg túró, 1 tasak vanília puding, tej, 1 csomag babapiskóta, 1 pohár kávé, 20 dl tejszín, 5 evőkanál porcukor, 1/2 kg erdei gyümölcs.

Az elkészítése: szép tálba vagy tepsibe rakjuk a babapiskótát és meglocsoljuk a kávéval. A pudingot az utasítás szerint elkészítjük. Felveszük a tejszínhabot a porcukorral. A pudingot belekeverjük a tejszínhabba. A puding és tejszínhab keveréket vigyázva a túróba keverjük és hozzá adjuk a vanília cukrot.

Mindezt a tepsibe levő babapiskótára kenjük, és pár órát a jégszekrényben hűtjük.

A gyümölcsökkel díszítjük!

Jó étvágyat kívánok! ■

Orna Mondschein
Ashkelon, Izrael

Temetői hírek

A nyár folyamán újabb 30 ledőlt sírkövet sikerült felállítatnunk, ezzel nemsokára befejeződhet tavaly indított kezdeményezésünk, melynek eredményeként hamarosan valamennyi síremlék állni fog temetőnkben.

A felújítási munkák részeként elkészült az egykori kocsiszín új tetője, az épületet a jövőben szeretnénk kívülről is felújítani, majd használatba venni. ■

PT

Spomienkové zhromaždenie v Nitre

Tým, že história informuje ľudí o minulosti, umožňuje im súdiť prítomnosť. "V znamení citátu Thomasa Jeffersona sa 10. júna popoludní uskutočnila každoročná tryzna za obete šoa z Nitry a okolitých obcí. Spomienka sa konala pri pamätníku obetiam tragédie na starobyľom cintoríne, kde odpočívajú príslušníci mnohých generácií nitrianskych Židov.

Ich história tu siaha až do dôb znamenajúcich v Zoborskej listine z roku 1113. Žili tu v dobrých aj zlých časoch a spoluvytvárali tento kraj. Tu našli aj miesto svojho posledného odpočinku. No tí obyvatelia Nitry a okolia, za ktorých v nedeľu odznelo El mole rachamim a kadiš, za ktorých sa zaligotali plamene sviečok, svoje hroby nemajú. Ich popol rozvial vietor vojny v cudzom svete. Aj preto, že to umožnil zákon. Pred sedemdesiatimi rokmi, presne 15. mája 1942, vyšiel v Slovenskom zákonníku ústavný zákon o vysťahovaní Židov. Snem Slovenskej republiky sa v paragrafe 1 uzniesol, že Židov možno vysťahovať z územia Slovenskej republiky. Táto mrazivá veta z deportačného zákona, ktorý bol vyvrcholením protizhidského zákonodarstva platného od roku 1938, dala zelenú jednému z najkrutejších aktov násilia, ktorý nemá obdobu v dejinách. V Nitre a okolitých obciach žila pred vojnou veľká a rôznorodá židovská komunita, ktorá mala okolo šesťtisíc členov. Významných rabínov, študentov ješivy, obchodníkov, podnikateľov, umelcov, jednoduchých pracovných ľudí... Po vojnových útrapách sa do mesta vrátila asi desatina z nich, no mnohí sa následne rozhodli emigrovať do Izraela a ďalších štátov sveta.

Na tohtoročné zhromaždenie, ktoré už tradične spája domácich aj cezpoľných, židov aj nežidov, prijal pozvanie a s príhovorom vystúpil aj konzul veľvyslanectva Štátu Izrael **Ziv Barak Bilaus**, viceprimátor mesta Nitry **Štefan Štefek**, predseda ÚŽŽNO **Igor Rintel**, ale aj **Tamás Ficzer**, kňaz reformovanej cirkvi v Nitre (na obrázku). Vzdali česť nevinným obetiam, ale vyjadrili aj myšlienku, že treba neustále bojovať proti násiliu, ktoré plodí zlo. Pán Štefan Štefek, ktorý pochádza z obce Janíkovce pri Nitre, pripomenul, že mladí ľudia tu dobrovoľne vyčistili zarastený cintorín a prostredníctvom nápisov na náhrobkoch sa snažili pripomenúť si komunitu, ktorá tu pred vojnou žila. Podelil sa aj s myšlienkou, že sám plánuje navštíviť s vlastnými deťmi Osvienčim, aby ich

aj touto formou vychovával k tolerancii voči iným ľuďom.

V slávnostnom príhovore Petra Schwarcz, predsedu ŽNO v Nitre, odzneli kapitoly z predvojnových aj vojnových dejín náboženskej obce, ale aj svedectvo o hrdinstve ľudí, ktorí sa snažili svojim židovským spoluobčanom pomáhať. „Obdobie 2. svetovej vojny bolo krutým výsmechom humanizmu, ale aj obdobím hrdinstva. Nielen ozbrojených vojakov na frontoch, ale aj šlachetných ľudí v

Igor Rintel, predseda ÚŽŽNO, odovzdal pamätnú plaketu pri príležitosti 70. výročia prijatia deportačného zákona aj pani Zuzane Rujderovej, ktorá prežila útrapy koncentračného tábora.

zázemí, ktorí bez pušiek, ale zato vyzbrojení ľudskosťou a prikázaním miluj bližného svojho bojovali za záchranu ohrozených. Takíto ľudia s veľkým E boli aj medzi Nitranmi. Dovolím si povedať, že nevedné činy humanity týchto ľudí sú súčasťou nášho národného dedičstva. Majú obrovský význam nielen pre zachránených, ale pre nás všetkých, pretože vysielajú svedectvo o dobre, ľudskosti a statočnosti. Menovaní záchrancovia nemali nijaké politické, ideologické či náboženské dôvody, aby pomáhali. Naopak, vystavovali nebezpečenstvu svoje vlastné životy a životy svojich najbližších. Pomáhali, lebo boli ľuďmi! Láska k blížnemu im bola najvyšším príkazom,“ povedal a pokračoval: „Hlboko sa skláňame pred pamiatkou **Lászlóa Sedivého**, prvého farára reformovanej cirkvi v Nitre, ktorý sa počas fašistického Slovenského štátu postavil na stranu prenasledovaných židovských spoluobčanov. Pred ním nezatvoril svoje dvere a snažil sa dať ľuďom zbaveným ľudských a občianskych

práv šancu prežiť. Záznamy v matrikách vydávajú svedectvo o tom, že pokrstil 769 osôb židovského pôvodu, nielen z Nitry, ale aj z iných končín Slovenska. Hlinkova garda ho zato kruto prenasledovala, väznila a mučila v Ilave, čo sa podpísalo na jeho zdravotnom stave. Krátko po prepustení z väzenia v roku 1944 zomrel. Ocenenie Spravodlivý medzi národmi si 1. februára 2012 z rúk veľvyslanca Štátu Izrael Alexandra ben Cvi prevzal aj zástupca nitrianskej rodiny **Truskovcov**, vyše 80-ročný pán **František Truska**. Ocenenia sa už nedožili jeho rodičia, **Ján a Jozefína**. Počas holokaustu zachránili rabína Šragu Landaua, rabínku Chaju Dreisel Landau, dve židovské ženy a šesť židovských mužov. Na jar roku 1944 sa

predseda rabínskeho súdu v Nitre, Šraga Landau, obrátil na svojho známeho Jána Trusku s prosbou o pomoc. Požiadal ho o poskytnutie úkrytu pre seba a svoju manželku. Ján súhlasil a oboch ukryl vo svojom dome na okraji mesta. Gardisti neustále prehľadávali Truskových dom, ale nikdy nikoho nenašli. Vďaka ich odvážnemu postoju sa zachoval rod jednej nitrianskej rabínskej dynastie. V newyorskom Brooklyne pôsobia ako rabíni traja vnuci zachránenej rodiny. Česť pamiatke rodiny Truskovcov!“ povedal predseda ŽNO v Nitre.

Po príhovoroch pokračovala tryzna zapálením kahancov pripomínajúcich šesť miliónov martýrov. Na ich počesť zaznela na záver v podaní piešťanského rabína Zeva Stiefela zádušná modlitba El mole rachamim a následne kadiš. Nech odpočívajú v pokoji! ■

Katarína Potoková

Ret'az tradície

Vážené spomienkové zhromaždenie! A opäť sme tu. Šesťdesiatosem rokov uplynulo odvtedy, čo našich drahých súvercov neľudským spôsobom deportovali z milovaného mesta Komárna a jeho okolia. Pre rečníka je ťažké, povedať niečo nové tým, ktorí rok čo rok prichádzajú sem do Ulice zlatého človeka, plniac tak povojnové uznesenie vedenia našej náboženskej obce.

Či sú zblízka, či zďaleka, či prišli tu z Komárna, alebo prekonalí tisíce kilometrov, všetci považujú za veľmi dôležité, aby tu boli s nami v toto júňové predpoludnie, aby sklonili hlavu, zapomínali na tých, ktorým nebolo dopriate, aby tu odpočívali naveky. Povinnosťou židov aj nežidov je spomenúť si na chvíľočku na tragédiu našej komunity, na to, že tisíce Komárňanov deportovali v júni 1944 v záujme nacistickej ideológie z ich milovanej vlasti.

Hlavnú myšlienku môjho tohtoročného príhovoru mi našepkávajú príslušníci generácií, ktoré v dnešnom Komárne chýbajú. V židovskej viere má mimoriadny význam Ledor vador, to znamená odovzdávanie tradície z generácie na generáciu. V júni 1944 sa však z tohto pohľadu všetko zrútilo, prerušilo. Za pomoci miestnych v okamihu zmizli prirodzené rodinné a spoločenské formy, reťaz sa násilne pretrhla...

Generácie preživších sa snažili opätovne oživiť komunitný život, a preto im ďakujeme za to, že sme dnes tu.

Komunitný život komárňanskej obce už po dlhé desaťročia závisí od dobrovoľnej činnosti niekoľkých aktívnych ľudí. Kronikár našej obce, ujo Feri Raab, nám už vo svojich zápisoch spred troch desaťročí predstrel obraz množiacich sa hrobov, opustených lavíc v synagóge a smutného konca existencie náboženskej obce.

Napriek tomu sme ešte stále tu a snažíme sa pokračovať v tom, čo sme zdedili po predkoch a čo je našou povinnosťou odovzdať našim potomkom. Prenášať tradíciu z generácie na generáciu. Práve preto sú mimoriadne dôležití ľudia, my všetci, ktorí žijeme tu a v tomto regióne, aby sme urobili všetko pre splnenie tohto odkazu.

Žijeme v ťažkých časoch, keď opäť nie je ľahké byť židom, mnohí sa k svojej viere ani neradi priznávajú. Sú takí, ktorí prídu iba na každoročnú pietnu spomienku na cintoríne. Práve preto tu oživujem tieto myšlienky. Komárňanská židovská obec dnes dospe-

la k hranici svojej existencie. V priebehu uplynulého poldruha desaťročia sme obnovili synagógu, budovu bývalého útulku – Menház, opeknieva aj náš cintorín. Pomaly sa všetko dokončí, iba ľudia, Vy, nám veľmi chýbate...

Deň martýrov je zároveň aj bilanciou uplynulého roka. Rad za radom defilujú pred mojimi očami významné udalosti roka...Z množstva programov spomeniem aspoň...

...stretnutie židovských komunít a koncert pri príležitosti Európskeho

dňa židovskej kultúry, sladkobôľne vysoké sviatky, Sukot v prístrešku, výlet do Budapešti, konferenciu o vzdelávaní, Chanuku, Pamätný deň holokaustu, Tu bi švat, Purim, séder, premietanie filmov, Komárňanské dni, po dlhých rokoch oživené stretnutie pri príležitosti sviatku Šavuot, kurz hebrejčiny pre začiatočníkov, ktorý sa stretol s veľkým záujmom a iné.

Treba prísť, zapojiť sa! Nie je to náboženská otázka, ale úcta voči predkom, voči tradíciám, nové ohnivé v reťazi tradície. Nemáme inú možnosť, ak chceme zachovať svoje židovstvo, svoju komunitu.

Vykonalí sme kus práce aj pre našich nežidovských priateľov, pre verejné inštitúcie. Pred niekoľkými dňami pomenovali jednu zo sál na Gymnázium Jánosa Selyeho po hlavnom rabínovi Árminovi Schnitzerovi, ktorý odpočíva na tomto cintoríne. Naša mimoriadna vďaka za tento šlachetný a smelý čin patrí riaditeľovi spomínanej školy.

Ruku v ruku s pozitívami však treba spomenúť aj nedostatky. Ešte stále nepoznáme mená všetkých komárňanských obetí, aj dokumenty ukryté hlboko v archívoch si žiadajú ďalší, podrobný výskum. Do kolektívnej pamäte Komárňanov sa musí vryť informácia o tom, aká výnimočná komunita tu po stáročia žila a čo s ňou urobila šialená ideológia. Absentuje predstavenie osudu židovskej komunity v rámci stálych výstav komárňanského múzea, no a popri pozitívnych školských príkladoch sa stretávame aj s negatívnymi, a to v základnom aj vysokom školstve.

Nikdy predtým sme tu v Komárne nezaznamenali toľko protizidovských, antisemitických, holokaust popierajúcich výčinov, ako v uplynulom roku. Hákový kríž načmáraný na dverách Menházu počas nového roka Roš hašana, extrémistický koncert konaný v mestskom zariadení, texty popierajúce dôležitosť spomínania na jednej zo sociálnych sietí, nechutné vtípkovanie na tému holokaustu v istých miestnych novinách...to je len niekoľko príkladov z nedávnej minulosti.

Tieto udalosti nás musia povzbudzovať v tom, aby sme im ako silná živá komunita ukázali, že komárňanská židovská obec žila a ešte dlho žiť bude...

Musíme toho veľa vykonať, pre židov, aj nežidov. Nesmie nikoho z nás odradiť skutočnosť, že v dnešnej dobe je v Komárne opäť možné nadávať niekomu do židov. Mnohí nás rôznymi spôsobmi nemajú v láske, aj spoza hraníc sem preniká čoraz silnejší antisemitizmus. Dôležitú úlohu tu dnes majú starší súverci preživší holokaust. Kým vládzu a môžu, nech rozprávajú novej generácii. Žiaľ, je ich čoraz menej. Ani stála návštevníčka našich spomienkových stretnutí, pani Vera Navrátilová, nie je už medzi nami, lúčime sa s ňou.

Verím však, že príslušníci druhej a tretej generácie za pomoci našich sympatizantov vytvoria lepší svet, v ktorom nebude miesta pre antisemitizmus, opäť sa otvoria perspektívy židovskej budúcnosti. Budú takí, ktorí sa budú vedieť pomodliť, povedať zo pár požehnaní, takí, ktorí prídu na naše vzdelávacie a kultúrne podujatia, takí, ktorí udržia plamienok židovstva vo večnom svetle v našej synagóge. Aké pekné by to bolo...

Spomínajme spoločne! ■

Deň martýrov v Komárne

V júni sme sa už tradične zišli na cintoríne, aby sme si pripomenuli komárňanské obete holokaustu. Program trizny otvorila poslucháčka bratislavskej Fakulty múzických umení Ágnes Jókai prednesom básne Miklósa Radnótiho Útržok.

Účastníkov pozdravil koordinátor **Tamás Paszternák**, ktorý na spomienkovom akte privítal švajčiarskeho veľvyslanca pána **Christiana Fotscha**, konzula maďarského veľvyslanectva v Bratislave **dr. Zsolta Morována**, predsedu kuratória Verejnej nadácie židovského dedičstva v Maďarsku **Györgya Szabóa**, bývalého ministra Tamása Suchmanna, tajomníka Ústredného zväzu židovských náboženských obcí na Slovensku Martina Kornfelda, primátora mesta Komárno **dr. Antona Mareka**, viceprimátorov mesta **Bélu Szabóa** a **dr. Vojtecha Nováka**, primátorku mesta Hurbanovo **Margitu Zemkovú**, prítomných poslancov mestského zastupiteľstva, pamätníkov holokaustu, zahraničných i domácich hostí.

Po myšlienkach predsedu ŽNO v Komárne **Antona Pasternáka** nasledoval príhovor primátora **Antona Mareka**. Náboženská časť spomienkovej slávnosti sa začala modlitbou kantora **Anatolija Klavanského**, potom predniesol svoju reč rabín **Tamás Verő**.

Pietny akt ukončili modlitby Kél male rachamim a kadiš.

V súlade s tradíciou uplynulých rokov pokračoval program Dňa martýrov na poludnie v synagóge. Veľmi dojímavý bol akt odhalenia pamätnej tabule na počesť našej komárňanskej súverkyne **Yvonne Tomenedal Woll-**

ner, zosnulej v mladom veku. Na pamiatku matky a manželky, ktorá sa vždy vracala do svojho rodného mesta, tabuľu odhalila jej rodina. Po slávnostnom odhalení nasledovalo zapálenie sviečok pri pamätnej tabuli obetiam holokaustu, ktorej atmosféru umocnila nádherná hra **Pniny Weiss** na flaute.

Ďakujeme všetkým, ktorí sa na spomienkovej slávnosti zúčastnili i tým, ktorí pomohli pri organizácii tohtoročnej trizny. ■

PT

Filmová premiéra

Susi a Peter Scheinerovci začali natáčať film o židovskej komunite Komárna, Petrovho rodného mesta s

názvom Spomienky pre budúcnosť – Židia v Komárne pred 13 rokmi. Dnes môžeme konštatovať, že sa zrodil dokument obrovského významu s účinkujúcimi, z ktorých mnohí už, žiaľ, nie sú medzi nami.

Pred niekoľkými rokmi sa vynorila

možnosť pokračovania, zdokumentovania toho, čo sa v Komárne odvtedy udialo. Okrem iného aj vďaka finančným zdrojom z úspešných projektov ŽNO v Komárne sa popoludní po spomienkovom akte Dňa martýrov mohla konať v aule Gymnázia Jánoša Selyeho premiéra pokračovania tohto filmu s názvom Naivné sny (s odkazom na sny vyslovené v súvislosti s budúcnosťou tunajšej komunity). Dielo prezentuje situáciu spoločenstva, otázky priznania sa k židovstvu, prejavy antisemitizmu. Po úvode Petra Scheinera svoju vďaka autorom a riaditeľovi gymnázia Imre Andruskóvi vyslovil predseda ŽNO v Komárne.

Po premiére filmu sa konala slávnostná recepcia švajčiarskeho veľvyslanectva, prípitok predniesol pán veľvyslanec Christian Fotsch.

Vďaka patrí každému, kto sa zaslúžil o zorganizovanie tejto významnej udalosti. ■

PT

Šavuot v Komárne

Po niekoľkých desaťročiach sme sezónu koncom mája zakončili mimoriadnym stretnutím. Pri príležitosti sviatku týždňov Šavuot zdobili stoly zelené konáre. Príbeh nášho letného sviatku si početné obcenstvo vypočulo od Mihálya Riszovanného. Zoznámili sme sa so zvykmi, typickými jedlami a príbehom Rút. Stoly zaplnili výrobky kóšer pekárne z Budapešti. ■

Správy z cintorína

Počas leta sa nám podarilo opraviť ďalších 30 zvalených náhrobných kameňov. Tým sa pomaly chýli ku koncu naša vlašajšia iniciatíva. Jej výsledkom bude, že na našom cintoríne budú stáť všetky náhrobky.

V rámci rekonštrukčných prác bola zhotovená nová strecha niekdajšej vozovne. Budovu by sme v budúcnosti chceli zrekonštruovať aj zvonka a používať. ■

V očakávaní Vysokých sviatkov

Vážení súverci! Pre Židovskú náboženskú obec v Komárne je každý rok veľkou úlohou osláviť jesenné sviatky. Sme toho názoru, že k tomu, aby sme sa pri príležitosti sviatkov Roš Hašana a Jom Kipur zišli, nás nezaväzuje iba viera či znalosti, ale najmä úcta k tradíciám našich predkov.

Prosíme vás, aby ste s nami strávili sviatočné dni!

Roš Hašana – židovský Nový rok

Erev Roš Hašana

Nedeľa, 16. septembra 2012, 18:00

Začiatok roku 5773 židovského letopočtu

Prvý deň Roš Hašana

Pondelok, 17. septembra 2012, 17:00

Základy sviatkov, prednáška, obrad Tašlich

Druhý deň Roš Hašana

Utorok, 18. septembra 2012, 17:00

Kiduš – rozlúčka so sviatkami

Kol nidre – Erev Jom Kipur

Utorok, 25. septembra 2012, 18:00

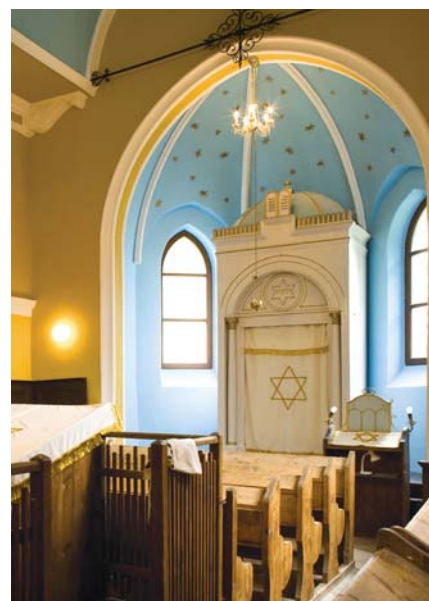
Začiatok sviatku

Deň Jom Kipur

Streda, 26. septembra 2012, 17:00

Popoludňajšia modlitba, koniec pôstu

Srdečne vás očakávame
v budove Útulku (Menház)! ■

NAŠA KULTÚRA JE SPOLOČNÁ

ZLEPŠIME
SPPOLOČNE
SLOVENSKO

Židovská náboženská obec v Komárne oživí synagógu v centre mesta v Komárne, otvorí ju pre verejnosť a zorganizuje cyklus prednášok a koncertov pre širokú verejnosť. Obyvateľom Komárna chcú umožniť stretnutie s kultúrou, ktorá pred druhou svetovou vojnou bola súčasťou všedných dní v meste a na okolí. Zároveň chcú tabuizovanú tému židovstva v našej spoločnosti sprístupniť pre všetkých a týmto znížiť mieru rasizmu a antisemitizmu.

HLASUJTE za najlepší projekt!

Podporte svojím hlasom projekt, ktorý vylepší miesto, kde žijete, alebo podporí aktivity vo vašej komunite.

Hlasujte na www.sppolocne.sk
a automaticky budete zaradený
do žrebovania o **atraktívne ceny**.

viac info na www.sppolocne.sk

SPP
PRE BUDÚCNOSŤ

Nadácia SPP EkoFond

Dajte nám svoj hlas!

Projekt ŽNO v Komárne s názvom Naša kultúra je spoločná postúpil do druhého kola v rámci programu nadácie SPP. Do 19. augusta nám aj vy môžete odovzdať svoj hlas (ak disponujete mobilným telefónom od slovenského operátora), a tým pomôcť našej práci na nasledujúcej stránke: <http://www.sppolocne.sk/sk/prihlasene-projekty/detail-projektu/781>. ■

Úspešné projekty

Bratislavská pobočka Joint (JDC) aj v tomto roku podporuje našu vzdelávaciu činnosť (hebrejčina), programy nášho spoločenstva a oslavu Vysokých sviatkov. Ďakujeme! ■

Môžete nás podporiť aj prostredníctvom paypal-u!

Židovská náboženská obec v Komárne založila svoj účet paypal, Vaše dary môžete posilať na nasledujúcu stránku: help@menhaz.sk. ■

Opäť si môžete objednať barches

Barches a ďalšie kôšer pekárské výrobky si môžete najbližšie objednať 24. augusta (piatok). Ďalšie informácie Vám poskytneme na e-mailovej adrese ki@menhaz.sk a na sekretariáte ŽNO v Komárne. ■

Žiadame Vašu podporu

Vážení čitatelia!

Prosíme Vás, aby ste podľa Vašich možností podporovali programy ŽNO v Komárne, ako aj vydávanie Spravodaja, údržbu budov a obnovu cintorína.

Od 1. januára 2008 môžete zasielať peniaze na nasledujúce účty (je možnosť platiť osobne na sekretariáte, ako aj poukázanie peňazí šekom):

Poukázanie peňazí z územia SR:

26384962/0900- Slovenská sporiteľňa alebo
10103804/5200- OTP Slovakia

Poukázanie peňazí zo zahraničia:

Adresa: Židovská náboženská obec v Komárne, Eötvösa 15, 94501 Komárno, Slovenská republika

IBAN: SK0609000000000026384962 SWIFT: GIBASKBX

Adresa banky: Slovenská sporiteľňa, Palatínova 33, 94501 Komárno

alebo

IBAN: SK5252000000000010103804 SWIFT: OTPVSKBX

Adresa banky: OTP Slovakia, Záhradnícka 10, 94501 Komárno

Ďakujeme!

Krátke správy

✧ ŽNO v Komárne, vydávanie Spravodaja a klub Šalom finančne podporili: rodina Navonová (Izrael), rodina Weiszová (Izrael), rodina Vajnosrky (Izrael) a darcovia žiadajúci o zachovanie anonymity!

✧ Koncom augusta sa v Jasnej konajú slovenské letné hry Maccabi; v rámci veľkolepého programu sa bude konať aj riadne zasadnutie predsedníctva Ústredného zväzu židovských náboženských obcí na Slovensku.

✧ V auguste bude pokračovať digitalizácia Knižnice Bélu Spitzera (počas leta pribudlo v zbierke mnoho nových exemplárov).

✧ Po letných prázdninách od konca júla pokračuje populárny kurz hebrejčiny každú stredu od 14. hodiny v budove Útulku (Menház).

Mazl Tov!

Pri príležitosti vstupu do manželstva srdečne blahoželáme **MUDr. Karin Braunovej** (Piešťany) a **MUDr. Petrovi Feldmárovi** (Dunajská Streda). ■

Deň martýrov v Komárne

Článok čítajte na strane 4.

Európsky deň židovskej kultúry

Židovská náboženská obec v Komárne touto cestou srdečne pozýva každého záujemcu na svoj tradičný celodenný program, ktorý sa bude konať v nedeľu, **26. augusta 2012** v budove Útulku (Menház), v synagóge a v stane postavenom na dvore budovy.

10:30-12:30 Regionálne stretnutie židovských spoločenstiev a náboženských obcí.

Téma: Vzťah našich spoločenstiev s Izraelom, naše náboženské obce v roku 2025. Otváracia prednáška: JE Alexander Ben Zvi- veľvyslanec štátu Izrael v Bratislave.

12:30-14:00 Obed – kóšer obed pripravuje Bina Stiefel, manželka piešťanského rabína. Obed je zdarma, avšak podmienený predchádzajúcou registráciou. Zaregistrovať sa môžete na e-mailovej adrese kile@menhaz.sk a na telefónnom čísle 7731-224 do 20. augusta 2012.

14:00-14:45 Záchrana a rekonštrukcia stupavskej synagógy – prednáška MUDr. Tomáša Šterna (Bratislava)

Tomáš Štern Tomáš je mladý lekár, aktívny člen slovenskej židovskej komunity, danej téme sa venuje už 15 rokov. Nezisková organizácia Jewrope pod jeho vedením zachránila stupavskú synagógu pred zánikom.

14:45-15:30 Sladká trojka – promócia knihy Gábora T. Szántó

Gábor T. Szántó, spisovateľ a šéfredaktor periodika Szombat, prezentuje svoju najnovšiu knihu.

15:30-15:45 Vernisáž expozície zrekonštruovaného Mikromúzea Ármina Schnitzera.

15:45-16:00 Odovzdávanie cien Kehila a Kehila Haver.

16:00 Koncert skupiny Pressburger Klezmer Band v synagóge.

Populárna slovenská skupina vystúpi v komárňanskej synagóge po prvýkrát.

Vstup na všetky programy je voľný!

Výlet do Bratislavy

Milí priatelia! V nedeľu 14. októbra plánujeme celodenný výlet do Bratislavy, v rámci ktorého navštívime novú expozíciu v synagóge, mauzóleum Chatama Sofera a plánujeme aj prechádzku po Starom meste.

Podrobnejšie informácie o programe výletu prinesieme v augustovom čísle. Na výlet sa môžete prihlásiť na e-mailovej adrese kile@menhaz.sk a na sekretariáte ŽNO v Komárne. ■

Pripomienka vo Veľkom Mederi

Na slávnosti organizovanej miestnou organizáciou Csemadoku pri pamätnej tabuli bývalej synagógy sa zúčastnilo vedenie mesta, predstavitelia miestnych škôl a mnohí zá-

ujemcovia. Program podujatia otvorilo vystúpenie Zmiešaného zboru Lajosa Bárdosa, ďalej účinkovala Andrea Csémi a Gyula Zakál. Na komunitu Veľkého Medera spomínal rabín synagógy na ulici Dohány dr. Róbert Fröhlich. Po smútočnej modlitbe kantora László Feketeho účastníci umiestnili pri pamätnej tabuli kamienky a vence. Za zorganizovanie podujatia patrí vďaka pedagógovi Lászlóovi Vargovi. ■